

GIÁO DỤC Ý THỨC CHÍNH TRỊ CHO SINH VIÊN CÁC TRƯỜNG ĐẠI HỌC HIỆN NAY

Trần Việt Quang, Thái Ngọc Châu, Lê Thị Thanh Hiếu

Viện Khoa học Xã hội và Nhân văn, Trường Đại học Vinh

Ngày nhận bài 30/6/2020, ngày nhận đăng 29/9/2020

Tóm tắt: Giáo dục ý thức chính trị (YTCT) cho sinh viên là một nhiệm vụ quan trọng, thường xuyên của các trường đại học, nhằm góp phần tạo ra một lớp người vừa “hồng” vừa “chuyên”, đáp ứng yêu cầu sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Trong tình hình hiện nay, cần phân tích, đánh giá đúng thực trạng YTCT của sinh viên cũng như hoạt động giáo dục YTCT cho sinh viên, từ đó đề ra các giải pháp giáo dục toàn diện, hiệu quả.

Từ khóa: Giáo dục; ý thức chính trị; sinh viên.

1. Đặt vấn đề

Giáo dục YTCT là một nội dung của công tác tư tưởng của Đảng nói chung và công tác giáo dục ở các trường đại học nói riêng, nhằm phát triển ở sinh viên một nhân cách toàn diện, giúp sinh viên có được lập trường tư tưởng, bản lĩnh chính trị vững vàng, khơi dậy ở họ tinh thần dân tộc, sức mạnh vươn lên trong học tập và rèn luyện. Giáo dục YTCT cho sinh viên trở nên cấp thiết trong bối cảnh hiện nay, khi tình hình trong nước và thế giới đang có những chuyển biến nhanh chóng, phức tạp, đặc biệt là quá trình phát triển kinh tế thị trường trong bối cảnh toàn cầu hóa, với sự tác động mạnh mẽ của cuộc cách mạng công nghiệp 4.0.

Những năm qua, các trường đại học quan tâm đến công tác giáo dục chính trị, tư tưởng cho sinh viên và YTCT của sinh viên nhìn chung được nâng lên. Tuy nhiên, bên cạnh những mặt tích cực, những kết quả đạt được, công tác giáo dục chính trị, tư tưởng cho sinh viên cũng như YTCT của sinh viên hiện nay có những hạn chế nhất định.

Vì vậy, cần nghiên cứu, làm rõ các vấn đề lý luận và thực trạng giáo dục YTCT cho sinh viên, từ đó đề ra các giải pháp nâng cao hiệu quả giáo dục YTCT cho sinh viên các trường đại học hiện nay.

2. Ý thức chính trị và ý thức chính trị của sinh viên Việt Nam

YTCT là một trong những hình thái của ý thức xã hội, xuất hiện cùng với sự ra đời của giai cấp và nhà nước; phản ánh các quan hệ kinh tế, chính trị, xã hội giữa các giai cấp, dân tộc, quốc gia, cũng như thái độ của các giai cấp đối với quyền lực nhà nước. Đặc trưng của YTCT là thể hiện trực tiếp và tập trung nhất lợi ích của giai cấp. Nói đến YTCT của mỗi cá nhân là nói đến sự nhận thức về những vấn đề liên quan đến đời sống chính trị xã hội; là thái độ, niềm tin, lý tưởng, ý chí, bản lĩnh chính trị. Các yếu tố của ý thức chính trị ảnh hưởng, quy định lẫn nhau và có vai trò định hướng cho hành động của con người trong những điều kiện, hoàn cảnh cụ thể.

YTCT của sinh viên không thể tách rời YTCT chung của xã hội, của giai cấp, dân tộc. Sinh viên là một bộ phận đặc thù của xã hội, có đặc điểm về tâm lý, nhận thức, môi trường học tập, sinh hoạt, do đó, YTCT sinh viên có những biểu hiện riêng.

Ý thức chính trị của sinh viên Việt Nam, trước hết là sự hiểu biết về chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, quan điểm, chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật Nhà nước. Hệ tư tưởng Mác - Lênin (hệ tư tưởng của giai cấp công nhân) là hệ tư tưởng triệt để cách mạng và khoa học. Đảng ta khẳng định “lấy chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh làm nền tảng tư tưởng, kim chỉ nam cho hành động” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2011, tr. 84). Chủ trương, đường lối, chính sách, pháp luật của Đảng và Nhà nước ta được xây dựng trên cơ sở các quan điểm cơ bản của chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh và hướng tới mục tiêu xây dựng một nước Việt Nam “dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh”.

Ý thức chính trị của sinh viên Việt Nam thể hiện ở tinh thần yêu nước, yêu chủ nghĩa xã hội (CNXH); sự tự tôn dân tộc, tự hào với truyền thống cách mạng của quê hương, đất nước, với truyền thống vẻ vang của Đảng. Ý thức đó thể hiện ở tình cảm, niềm tin, lý tưởng cách mạng, cũng như ý chí, bản lĩnh chính trị của sinh viên. Đó là sự trung thành tuyệt đối với sự nghiệp cách mạng, tin tưởng vào sự lãnh đạo của Đảng, tinh thần sẵn sàng đi bất cứ nơi đâu, nhận bất cứ nhiệm vụ nào mà Đảng và Nhân dân giao cho. Có thể nhận ra ý thức chính trị của sinh viên thông qua nhận thức, thái độ của họ đối với các sự kiện, các vấn đề chính trị của đất nước, của dân tộc và thời đại, cũng như sự tham gia của sinh viên vào đời sống chính xã hội.

3. Tầm quan trọng của giáo dục ý thức chính trị cho sinh viên hiện nay

Giáo dục ý thức chính trị cho sinh viên là quá trình tác động vào đối tượng giáo dục bằng cách truyền thụ những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, giúp cho sinh viên nắm vững chủ trương, đường lối, chính sách, pháp luật của Đảng và Nhà nước, trên cơ sở đó củng cố niềm tin vào con đường đi lên CNXH, hình thành và nâng cao phẩm chất chính trị và đạo đức cách mạng, đồng thời biến tri thức, niềm tin, lý tưởng thành hành động cách mạng. Trong các trường đại học, giáo dục YTCT cho sinh viên là một nhiệm vụ thường xuyên, có tầm quan trọng đặc biệt.

Thứ nhất, giáo dục YTCT góp phần phát triển nhân cách toàn diện ở sinh viên.

Theo Hồ Chí Minh, đức và tài là hai mặt cơ bản của nhân cách, là những nội dung không thể thiếu trong giáo dục con người toàn diện. Người chỉ rõ: “Trong việc giáo dục và học tập, phải chú trọng đủ các mặt: đạo đức cách mạng, giác ngộ xã hội chủ nghĩa, văn hóa, kỹ thuật, lao động và sản xuất” (Hồ Chí Minh, tập 10, 2000). “Trên nền tảng giáo dục chính trị và lãnh đạo tư tưởng tốt, phải phấn đấu nâng cao chất lượng văn hóa và chuyên môn nhằm thiết thực giải quyết các vấn đề do cách mạng nước ta và trong một thời gian không xa, đạt những đỉnh cao của khoa học và kỹ thuật” (Hồ Chí Minh, 1968). Vì vậy, các trường đại học cần quán triệt quan điểm giáo dục toàn diện, kết hợp chặt chẽ giữa trang bị kiến thức chuyên môn, kỹ năng nghề nghiệp với tăng cường giáo dục YTCT, đặc biệt là giáo dục tư tưởng chính trị, đạo đức cách mạng cho sinh viên.

Thứ hai, giáo dục YTCT nhằm khơi dậy, phát huy ở viên tinh thần dân tộc, sức mạnh vươn lên trong học tập và rèn luyện.

Tinh thần yêu nước, tự hào dân tộc là một động lực to lớn thúc đẩy mạnh mẽ hành động của con người Việt Nam trong quá trình xây dựng một đất nước giàu mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh và bảo vệ vững chắc Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa. Với tinh thần yêu nước, lòng tự hào dân tộc, sinh viên sẽ có ý thức trân trọng, kế thừa và

phát huy truyền thống tốt đẹp của dân tộc, truyền thống vẻ vang của Đảng, đồng thời tiếp thu những tinh hoa của văn hóa, văn minh nhân loại, những thành tựu của khoa học, công nghệ hiện đại. Nhận thức chính trị đúng đắn sẽ giúp sinh viên có được động cơ, thái độ tích cực trong học tập nhằm lĩnh hội tri thức chuyên môn, kỹ năng nghề nghiệp, đồng thời tham gia các phong trào do Đoàn, Hội, các phong trào, hoạt động xã hội.

Thứ ba, giáo dục YTCT giúp sinh viên có được lập trường tư tưởng, bản lĩnh chính trị vững vàng trong tình hình hiện nay.

Tình hình thế giới và trong nước hiện nay đang có những diễn biến phức tạp. Quá trình toàn cầu hóa, cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 đã và đang có những ảnh hưởng, tác động mạnh mẽ mọi đến quốc gia, dân tộc và trên tất cả các lĩnh vực của đời sống xã hội. Trong quá trình phát triển kinh tế thị trường và hội nhập quốc tế, bên cạnh những thuận lợi, tích cực, xuất hiện những khó khăn, tiêu cực, nhất là nạn tham nhũng, sự suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống của một bộ phận không nhỏ cán bộ, đảng viên đã tác động trực tiếp đến tư tưởng của một bộ phận sinh viên. Bên cạnh đó, các lực lượng thù địch đang ra sức thực hiện âm mưu “diễn biến hoà bình”, tiến hành chiến tranh tâm lý phá hoại trên mặt trận tư tưởng văn hóa, trong đó, sinh viên là đối tượng mà kẻ thù tập trung tác động với những phương tiện hiện đại, thủ đoạn xảo quyệt, tinh vi. Chính vì vậy, cần tăng cường giáo dục YTCT cho sinh viên, giúp sinh viên nâng cao phẩm chất chính trị, đạo đức cách mạng, giữ vững lập trường tư tưởng, bản lĩnh chính trị trong tình hình hiện nay.

4. Nâng cao hiệu quả giáo dục ý thức chính trị cho sinh viên

Những năm qua, Bộ Giáo dục và Đào tạo cũng như các trường đại học rất quan tâm đến công tác giáo dục chính trị tư tưởng cho sinh viên. Thực hiện Quyết định số 1501/QĐ-TTg ngày 28/8/2015 của Thủ tướng Chính phủ phê duyệt Đề án “Tăng cường giáo dục lý tưởng cách mạng, đạo đức, lối sống cho thanh niên, thiếu niên và nhi đồng giai đoạn 2015-2020”, Bộ Giáo dục và Đào tạo đã ban hành Quyết định số 410/QĐ-BGDĐT ngày 4/2/2016 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo ban hành Kế hoạch triển khai Quyết định số 1501/QĐ-TTg của ngành Giáo dục. Các trường đại học đã tổ chức nghiên cứu, quán triệt nội dung các Quyết định, Kế hoạch đến cán bộ quản lý, giảng viên và sinh viên; tuyên truyền sâu rộng về nội dung Đề án; phối hợp giữa nhà trường, gia đình và xã hội trong việc tham gia thực hiện Đề án.

Các tổ chức trong hệ thống chính trị của Nhà trường, các phòng, ban chức năng, cũng như đội ngũ cán bộ, giảng viên đã phối hợp chặt chẽ trong công tác giáo dục chính trị tư tưởng cho sinh viên. Vì vậy, YTCT của sinh viên nhìn chung được nâng lên. Sinh viên tích cực trong học tập lý luận chính trị, bồi dưỡng thế giới quan khoa học, nhân sinh quan, lý tưởng và đạo đức cách mạng. Nhiều sinh viên nhận thức sâu sắc trách nhiệm của mình đối với Tổ quốc, ra sức học tập, rèn luyện để trở thành người chủ tương lai của đất nước; tích cực hưởng ứng, tham gia các phong trào đoàn hội, hưởng ứng, tham gia các hoạt động “Đền ơn đáp nghĩa, uống nước nhớ nguồn”, “Sinh viên tình nguyện”, “Sinh viên với biển, đảo”, v.v..

Bên cạnh những kết quả đạt được, YTCT của sinh viên cũng như công tác giáo dục chính trị, tư tưởng cho sinh viên hiện nay còn có những hạn chế nhất định. Do nhiều nguyên nhân khác nhau như diễn biến phức tạp của tình hình thế giới và trong nước,

những tác động của mặt trái cơ chế thị trường, hạn chế về nhận thức cũng như đặc điểm tâm lý lứa tuổi, nên ở một bộ phận sinh viên có những biểu hiện suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống. Một số sinh viên ngại học lý luận chính trị, nhìn nhận, đánh giá sai lệch các vấn đề chính trị xã hội, ít quan tâm đến tình hình chính trị trong nước và quốc tế, thiếu tích cực hưởng ứng, tham gia các phong trào, hoạt động chính trị xã hội. Không ít những sinh viên do ảnh hưởng lối sống thực dụng nên có xu hướng sống hưởng thụ, “vọng ngoại”, không biết trân trọng các giá trị truyền thống dân tộc.

Nhằm nâng cao YTCT cho sinh viên các trường đại học, cần thực hiện đồng bộ một số giải pháp chủ yếu.

Thứ nhất, phát huy vai trò của các cấp lãnh đạo, quản lý, các tổ chức đoàn thể trong giáo dục YTCT cho sinh viên.

Các cấp lãnh đạo, quản lý, các tổ chức đoàn thể trong nhà trường cần nâng cao nhận thức, trách nhiệm trong giáo dục YTCT cho sinh viên. Trong điều kiện phát triển rất nhanh của thông tin, truyền thông, cần triển khai thực hiện có hiệu quả Đề án “Tăng cường quản lý, giáo dục chính trị tư tưởng đối với học sinh, sinh viên trên môi trường mạng đến năm 2025” (được phê duyệt theo Quyết định số 3296/QĐ-BGDĐT ngày 30 tháng 8 năm 2018 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo).

Các cấp ủy đảng cần tăng cường sự lãnh đạo, chỉ đạo công tác giáo dục chính trị, tư tưởng cho sinh viên. Các đơn vị, tổ chức trong Nhà trường cần phối hợp chặt chẽ với nhau và phối hợp với các cơ quan, đơn vị khác trong hoạt động quản lý, giáo dục sinh viên. Phòng Công tác Chính trị và học sinh, sinh viên cần làm tốt công tác tuyên truyền chủ trương, đường lối, chính sách, pháp luật của Đảng, Nhà nước cho sinh viên; xây dựng chương trình, kế hoạch và tổ chức các hoạt động nhằm giáo dục YTCT cho sinh viên. Các tổ chức Đoàn Thanh niên, Hội Sinh viên cần xác định các nội dung thiết thực và đa dạng hóa các hình thức hoạt động để nâng cao nhận thức chính trị, củng cố niềm tin, lý tưởng cách mạng cho sinh viên.

Thứ hai, tăng cường giáo dục YTCT cho sinh viên thông qua giảng dạy các môn học, trước hết là các môn Lý luận chính trị.

Các môn học trong nhà trường đều có vai trò quan trọng đối với giáo dục YTCT cho sinh viên, đặc biệt là các môn Lý luận chính trị. Các môn học này trực tiếp trang bị, bồi dưỡng thế giới quan, phương pháp khoa học và nhân sinh quan cách mạng cho sinh viên. Cần kết hợp truyền thụ những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh với giáo dục, nâng cao YTCT cho sinh viên. Thông qua giảng dạy các môn Lý luận chính trị, cần giúp sinh viên nhận thức sâu sắc quá trình Đảng ta đã vận dụng sáng tạo chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh để xây dựng, hoàn thiện đường lối cách mạng Việt Nam.

Thứ ba, tiếp tục đẩy mạnh “học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh” trong sinh viên.

YTCT của sinh viên thể hiện ở sự hiểu biết về chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh. Vì vậy, cần kết hợp chặt chẽ giữa giáo dục YTCT cho sinh viên với việc tiếp tục đẩy mạnh “học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh”. Cần làm cho sinh viên nắm được một cách hệ thống nội dung tư tưởng Hồ Chí Minh, đặc biệt tư tưởng của Người về chính trị, về đạo đức cách mạng, hiểu rõ và làm theo tấm gương

đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh. Đồng thời, chủ động “ngăn chặn, đẩy lùi sự suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống” trong sinh viên.

Thứ tư, đa dạng hóa các hình thức tuyên truyền, giáo dục chính trị tư tưởng thông qua các phương tiện thông tin, truyền thông.

Cần xây dựng chuyên trang, chuyên mục, hình ảnh, video clip tuyên truyền, giáo dục chính trị tư tưởng đối với sinh viên trên mạng xã hội, website của Bộ Giáo dục và Đào tạo, các cơ sở giáo dục, các khoa, phòng, ban chức năng, Đoàn Thanh niên cộng sản Hồ Chí Minh, Hội Sinh viên Việt Nam; tuyên truyền, định hướng tư tưởng chính trị cho sinh viên thông qua các diễn đàn trên Internet, mạng nội bộ, trang thông tin (Fanpage), nhóm (Group, Confession) trên mạng xã hội. Bên cạnh đó, cần tổng hợp các bài viết, hình ảnh, thông tin tuyên truyền, giáo dục chính trị tư tưởng từ nguồn tin chính thống tại các trang thông tin, cơ quan báo chí của Đảng, Nhà nước và các tổ chức chính trị xã hội ở Trung ương và địa phương để chia sẻ đến sinh viên thông qua môi trường mạng; tuyên truyền, giáo dục thông qua email, điện thoại, tin nhắn viễn thông.

Thứ năm, xây dựng môi trường lành để sinh viên học tập, rèn luyện, trau dồi phẩm chất chính trị.

Môi trường nhà trường, xã hội ảnh hưởng trực tiếp đến nhận thức, thái độ, hành vi của sinh viên, có thể ảnh hưởng tích cực hoặc tiêu cực đến YTCT của sinh viên. Vì vậy, việc xây dựng môi trường nhà trường, xã hội lành mạnh là rất cần thiết để giáo dục ý thức chính trị cho sinh viên, nhất là trong bối cảnh hiện nay, khi tình hình trong nước và thế giới đang có những chuyển biến rất nhanh chóng, phức tạp và cuộc cách công nghiệp 4.0 tác động trực tiếp, mạnh mẽ trên tất cả các lĩnh vực của đời sống xã hội.

Thứ sáu, nâng cao ý thức tự giáo dục YTCT của sinh viên.

Tự giáo dục là quá trình hoạt động có mục đích, có ý thức của sinh viên hướng vào sự hình thành, phát triển những năng lực, phẩm chất cá nhân. Tự giáo dục là quá trình chuyển hóa nhận thức, tình cảm, niềm, ý chí, lý tưởng thành hành động cách mạng của sinh viên. Vì vậy, cần làm cho sinh viên ý thức được trách nhiệm và nghĩa vụ của bản thân, ý thức được sự cần thiết phải tự giác học tập để chiếm lĩnh kiến thức chuyên môn, kỹ năng nghề nghiệp, đồng thời phải thường xuyên rèn luyện, trau dồi phẩm chất chính trị.

5. Kết luận

Trong các trường đại học hiện nay, bên cạnh trang bị kiến thức chuyên môn, kỹ năng và phẩm chất nghề nghiệp, cần tăng cường giáo dục YTCT cho sinh viên nhằm tạo ra một lớp người vừa “hồng” vừa “chuyên”, đáp ứng yêu cầu sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa.

Giáo dục YTCT cho sinh viên nhằm phát triển ở những chủ nhân tương của đất nước một nhân cách toàn diện, khơi dậy tinh thần dân tộc, sức mạnh vươn lên trong học tập và rèn luyện, đồng thời giúp sinh viên có được lập trường tư tưởng, bản lĩnh chính trị vững vàng.

Nhằm nâng cao hiệu quả giáo dục YTCT cho sinh viên, các trường đại học cần tích cực, chủ động trong giáo dục YTCT cho sinh viên; đánh giá đúng thực trạng YTCT của sinh viên cũng như công tác giáo dục chính trị cho sinh viên và thực hiện đồng bộ các giải pháp phù hợp tình thực tế của Nhà trường.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Bộ Chính trị (2016). *Chỉ thị số 05-CT/TW ngày 15/5/2016 của Bộ chính trị về “Đẩy mạnh học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh”*.
- Thủ tướng Chính phủ (2015). *Quyết định số 1501/QĐ-TTg ngày 28/8/2015 về việc phê duyệt Đề án “Tăng cường giáo dục lý tưởng cách mạng, đạo đức, lối sống cho thanh niên, thiếu niên và nhi đồng giai đoạn 2015-2020”*.
- Bộ Giáo dục và Đào tạo (2016). *Quyết định số 410/QĐ-BGDĐT ngày 4/2/2016 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo ban hành Kế hoạch triển khai Quyết định số 1501/QĐ-TTg của ngành Giáo dục*.
- Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018). *Quyết định số 3296/QĐ-BGDĐT ngày 30 tháng 8 năm 2018 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo phê duyệt Đề án “Tăng cường quản lý, giáo dục chính trị tư tưởng đối với học sinh, sinh viên trên môi trường mạng đến năm 2025”*.
- Đảng Cộng sản Việt Nam (2011). *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ IX*. NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.
- Đảng Cộng sản Việt Nam (2016). *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XII*. NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.
- Hồ Chí Minh (1968). *Thư gửi ngành Giáo dục, ngày 15/10/1968*.
- Hồ Chí Minh (2000). *Toàn tập*, Tập 10, NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.

SUMMARY

POLITICAL AWARENESS EDUCATION FOR TODAY’S UNIVERSITY STUDENTS

Political awareness education for students is an important and regular task of universities in order to create a generation of people who have both political capacity and professional qualifications to meet the requirements of construction and protection of the country. In the current situation, it is necessary to analyze and assess the current state of political consciousness of students as well as political awareness education activities for students, thence to propose comprehensive and effective educational solutions.

Keywords: Education; political consciousness; student.